

AGORAge

EINES PER A UNA COMUNITAT CUIDADORA

DEPARTAMENT D'ANTROPOLOGIA,
FILOSOFIA I TREBALL SOCIAL
Universitat Rovira i Virgili

"Aquest projecte ha rebut finançament del programa de recerca i innovació Horitzó 2020 de la Unió Europea en virtut del conveni de subvenció núm. 101006325 (COESO). Els continguts només reflecteixen l'opinió de l'autor i l'Agència no es responsabilitza de l'ús que es pugui fer de la informació que conté."

AUTORES DEL TEXT

Isabella Riccò (Universitat Rovira i Virgili - Universitat Oberta de Catalunya), **Adele de Stefani** (ISRAA),
Verónica Anzil (Universitat Rovira i Virgili), **Claudia M. Anleu - Hernández** (Universitat Rovira i Virgili),
Yolanda Bodoque Puerta (Universitat Rovira i Virgili) y **Mireia Campanera** (Universidad Complutense de Madrid)

Si voleu més informació d'aquesta eina, us podeu posar en contacte amb:

Isabella Riccò (isabella.ricco@urv.cat) o Adele de Stefani (faber.destefani@israa.it)

AGRAÏMENTS

L'equip AGORAge vol donar les gràcies a totes les persones que han contribuït a la creació d'aquesta eina, en especial, a les residents de Casa Albergo i Borgo Mazzini *Smart Cohousing*, l'equip professional d'ISRAA, l'equip COESO, i a les dissenyadores gràfiques del logotip i d'aquest document.

PARAULES CLAU

ENVELLIMENT, COMUNITAT CUIDADORA,
SOCIAL SAFENESS, CIÈNCIA CIUDADANA, EINES

Si voleu més informació sobre el projecte AGORAge, podeu visitar el nostre blog:

<https://agorage.hypotheses.org/> o perfil a Twitter: [@AGORAgeproject](https://twitter.com/AGORAgeproject)

Dissenyadora gràfica: Anna Garrit Bodoque - <https://annagarritbodoque.wixsite.com/portfolio>

Diseñy del logotip: Marta Roig Gellego - www.martaroigmurals.com

Aquest treball s'edita sota la llicència Creative Common Atribució-No Comercial-Sense derivades 4.0 Internacional [CC BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

CONTIGUTS

INTRODUCCIÓ	4
PUNT DE PARTIDA: EL PROJECTE AGORAGE	5
CONTEXT	5
Residència de gent gran Casa Albergo	6
Borgo Mazzini <i>Smart Cohousing</i>	6
CONCEPTES CLAU	7
Ciència ciutadana	7
Cura comunitària	7
Social safeness	8
TÈCNIQUES DE DIAGNÒSTIC	9
L'OBSERVACIÓ	9
EL QÜESTIONARI	11
L'ENTREVISTA.....	13
GRUPS FOCALS	15
TALLER DE MAPA DE RELACIONS	17
ALTRES TÈCNIQUES DE DIAGNÒSTIC	19
EINES D'INTERVENCIÓ	20
CARTOGRAFIA COMUNITÀRIA	20
TALLER 'EL BANC COMPARTIT' (<i>SHARING BENCH</i>)	23
TALLER DE PLUJA D'IDEES	25
ALTRES EINES D'INTERVENCIÓ	29
RECOMANACIONS PER IMPLICAR A LA GENT GRAN EN EL PROCÉS DE CREACIÓ DE LA COMUNITAT CUIDADORA	30
DESPRÉS DEL PROJECTE: RETROACCIÓ DE LA COMUNITAT	31
QUADERN	31
RECOMANACIONS PER A RESPONSABLES POLÍTICS I ADMINISTRATIUS I PROVEÏDORS DE SERVEIS.....	32
BONES PRÀCTIQUES	33
ALTRES EINES	36
CONSIDERACIONS FINALS	39

INTRODUCCIÓ

Aquest conjunt d'eines elaborat per AGORAge és el resultat d'un any de camí del projecte de ciència ciutadana **AGORAge: Envellir en una comunitat cuidadora**. Es tracta d'una selecció d'eines i tècniques recopilades, adaptades o creades per aquelles persones interessades en promoure la creació de comunitats cuidadores on, la inclusió social de la gent gran, sigui rellevant. Pot ser útil tant per equips de recerca i professionals que treballen en l'àmbit de la intervenció social, com per responsables polítics, proveïdors de serveis i ajuntaments. Els objectius principals són, d'una banda, ensenyar tècniques de diagnòstic i intervenció a través de l'experiència concreta del projecte d'AGORAge; i de l'altra, proporcionar més recursos (bones pràctiques, conjunts d'eines i recomanacions) que fomentin la creació de comunitats cuidadores.

La utilitat i idoneïtat d'aquestes eines requerirà d'una adaptació a cada projecte específic, al context en que s'utilitzin i a qui les faci servir. Si bé, el més rellevant en tots els casos és conèixer la situació de partida, és a dir, comprendre les necessitats i exigències de les persones implicades. Així, per tal de conèixer aquesta realitat, resulta fonamental posar-se en contacte amb el grup beneficiari des d'un bon inici, i implicar-lo al màxim en les diferents fases de la recerca. Us convidem a consultar aquestes eines i a fer una ullada als conceptes, mètodes, tècniques, exemples i resultats, i així, us hi podreu familiaritzar.

PUNT DE PARTIDA: El projecte AGORAge

AGORAge: Envellir en una comunitat cuidadora, és un projecte de ciència ciutadana dut a terme entre els mesos de juny de 2022 i maig de 2023, essent un dels 10 pilots del H2020 – 101006325 [COESO](#), Connecting Research and Society. És fruit de la col·laboració entre el món acadèmic i la societat civil. Concretament les institucions promotores són, d'una banda, el [Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social](#) (Universitat Rovira i Virgili) i el [Centre de Recerca en Antropologia Mèdica](#); i de l'altra, un ens públic italià que ofereix múltiples serveis a la gent gran [ISRAA](#) (Istituto per Servizi di Ricovero e Assistenza agli Anziani). L'objectiu del projecte és entendre els fonaments i les necessitats que es requereixen per la promoció d'una comunitat cuidadora, tant per elaborar el projecte com per la seva implementació. A més, tenint en compte en tot aquest procés, tant les dimensions relacional, emocional i material (provisió de necessitats bàsiques), com fent èmfasi en inclusió social i la *social safeness*¹ de la gent gran.

CONTEXT

AGORAge va posar en pràctica aquest projecte d'intervenció a la zona de Borgo Mazzini, al centre històric de la ciutat de Treviso (Itàlia), on es troben la residència d'avis Casa Albergo i el co-habitatge Borgo Mazzini *Smart Cohousing*. L'ISRAA fa temps que treballa amb l'objectiu de transmetre una nova noció d'envelliment i de concepció dels centres residencials, obrint les seves "llars" i trencant barreres simbòliques entre dins i fora d'aquests entorns. Més concretament, la voluntat d'ISRAA és que Casa Albergo i Borgo Mazzini *Smart Cohousing* esdevinguin una comunitat oberta i en diàleg amb el barri.

---

¹ "Social safeness" es un concepto que alude a la sensación de seguridad percibida por una persona en un entorno social determinado. Debido a la dificultad para encontrar un concepto clave equivalente, hemos decidido conservar el original en inglés.

Residència de gent gran Casa Albergo

Casa Albergo es va fundar l'any 1972 i, des d'aleshores, ofereix un lloc per viure a persones gran que, tot i ser autosuficients, volen viure protegides, ateses i segures, mantenint la seva autonomia. Disposen d'apartaments petits on les persones residents poden gaudir de la intimitat de la seva pròpia llar. Casa Albergo ofereix activitats creatives com actuacions musicals, activitats d'intercanvi de llibres, classes de mindfulness i tallers d'art, que pretenen mantenir un diàleg continu dins i fora de la residència. Actualment a la Casa Albergo hi viuen 125 persones autosuficients i 42 dependents.

Borgo Mazzini *Smart Cohousing*

El projecte Borgo Mazzini *Smart Cohousing* el va iniciar ISRAA l'any 2013, amb la intenció de proposar una forma alternativa de residència oberta a persones de més de 65 anys. Partint del model de co-habitatge, l'any 2014 es va posar en marxa després d'una consulta oberta a la població local, promoguda per experts d'ISRAA. Els elements clau, com ara les dimensions comunitàries, socials i arquitectòniques, es van explorar col·lectivament per traçar una visió compartida de quines característiques hauria de tenir. El 2018 hi van arribar els primers residents, seleccionats en base a una procés de prioritització pública. De fet, encara avui hi entren a viure residents, i a més, s'està duent a terme la restauració d'edificis i la seva ampliació. Actualment hi viuen 60 persones.

NOCIONS PRINCIPALS

Ciència ciutadana

Aquest concepte “fa referència a la participació pública en activitats de recerca científica on els ciutadans contribueixen activament a la ciència, ja sigui amb el seu esforç intel·lectual o amb el coneixement del entorn, o amb les seves pròpies eines i recursos”². En base a això, un dels puntals d’aquest enfocament és donar noves oportunitats d’aprenentatge, oferint als ciutadans ampliar la seva comprensió dels objectius científics, - els mètodes i resultats- , i ampliar així la seva consciència. A més, d’acord amb el tercer principi de la Ciència Ciutadana³, aquesta també pot ajudar a millorar el benestar i la satisfacció personal, al tenir un paper rellevant en la producció de resultats científics, ja sigui trobant respostes o solucions a preguntes rellevants, o bé per disposar de l’oportunitat d’influir i participar en les polítiques públiques.

Comunitat cuidadora

La idea de comunitat cuidadora subjacent al projecte AGORAge s’inspira en els aspectes més rellevants del concepte de cura comunitària. La noció de cura comunitària es refereix a un ampli ventall de pràctiques que resulten difícils de condensar a nivell teòric⁴. Sovint es fa referència als entorns on es desenvolupa la vida quotidiana com a espais adequats⁵ a la cura social, i a pràctiques tan diferents com la cura que proporcionen la família, les amistats, els barris o els projectes col·lectius sense ànim de lucre⁶. En referència a la gent gran que envellaix en entorns residencials o d’atenció assistida, un concepte

---

² Serrano Sanz, F., Holocher-Ertl, T., Kieslinger, B., Sanz Garcia, F. & Silva C.G. (2014): *White Paper on Citizen Science in Europe* <http://www.zsi.at/object/project/2340/attach/White_Paper-Final-Print.pdf>. Societize Consortium.

³ ESCA (European Citizen Science Association). (2015). *Ten Principles of Citizen Science*. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/XPR2N>

⁴ Martínez-Buján, R. (2019) Cuidados con ‘sentido común’: desafíos, vacíos y contradicciones, *Journal of Regional Research*, 44 (2), 111-124.

⁵ González-Torralbo, H. Larrazabal, S. y Lube-Guizardi, M. (2020) Envejecimiento, género y cuidados: debates para situar a las políticas públicas. *Revista Sociedade e Cultura*, 23, e543000. doi: 10.5216/Sec.v23.e54300

⁶ Esteban, Mª L. (2017) Los cuidados, un concepto central en la teoría feminista: aportaciones, riesgos y diálogos con la antropología, *Quaderns-e de l’Institut Català d’Antropologia*, 22 (2), 33-48.

relacionat amb la cura comunitària és “l’envelliment al lloc”. Aquesta cura té en compte diverses dimensions: **físiques**, com ara la llar i l’entorn; **social**, referent les relacions amb les persones de l’entorn; **emocional** i **psicològica**, que té a veure amb el sentiment de pertinença i vincle; i **cultural**, relacionat amb els valors, creences, l’etnicitat i els significats simbòlics i compartits de la gent gran⁷. Per tant, la idea de comunitat cuidadora per tal d’aconseguir que aquesta sigui socialment inclusiva, s’ha de basar en les dimensions mencionades, és a dir, el benestar emocional, mental i físic, i l’atenció a la dimensió cultural, tot això sumat a un reconeixement integral de la persona gran com a ciutadana.

Social safeness

Gilbert⁸ defineix la *social safeness* com els sentiments de calidesa i connexió que tenen un paper especialment important en el funcionament psicosocial. La *social safeness* és un estat afectiu càlid i calmat que s’experimenta sovint amb persones properes i de confiança. Gilbert també suggereix que, en absència d’amenaques o oportunitats per a la cerca de recursos, el sistema social safenes crea sentiments de pau i seguretat, i permet el descans i la recuperació de la persona. Així doncs, la *social safeness* pot relacionar-se amb els processos de creació i manteniment de vincles, i pot contribuir a la creació de connexions familiars a través de l’experiència de compartir aquests sentiments d’afecte⁹.

---

⁷ Lecovich, E. (2014) Aging in place: From theory to practice, *Anthropological Notebooks*, 20 (1), 21–33.

⁸ Gilbert, P. (2009) *The compassionate mind: Coping with the Challenges of living*. London: Constable Robinson.

⁹ Gilbert et Al. (2008) Feeling safe and content: A specific affect regulation system? Relationship to depression, anxiety, stress, and self-criticism, *The Journal of Positive Psychology*, 3(3), 182- 191.

TÈCNiques DE DIAGNOSI

Per aquelles persones que treballen en la construcció dels fonaments de les comunitats cuidadores, és important entendre com es tradueix i s'adapta el concepte de comunitat cuidadora al context local. Alhora, també és rellevant conèixer quins són els elements essencials que fan que una comunitat sigui cuidadora de i per a les persones. Tot allò que fem en una comunitat, requereix prèviament conèixer la seva gent, els seus problemes, la seva història. Qualsevol intervenció té moltes més garanties d'èxit si estem familiaritzades amb les dinàmiques de la comunitat en qüestió, i si entenem les relacions interpersonals i entre els grups que la componen. En aquest apartat, parlarem de com recopilar noves dades a través de diferents tècniques i eines de recerca social. A tall d'exemple, també es trobarà una breu descripció de com s'ha utilitzat cada tècnica al llarg del treball de camp del projecte AGORAge.

Cal tenir en compte que

- Quan s'apliquen tècniques que preveuen la participació directa de persones, és rellevant preparar i demanar que cada participant signi un document de consentiment informat, en coherència amb la legislació de privacitat vigent.
- Abans de començar cada activitat, convé explicar-ne l'objectiu i l'ús que es farà de les dades obtingudes.

L'OBSERVACIÓ

L'observació és una de les millors maneres per apropar-se a una comunitat. Es pot passejar per diferents zones i observar les interaccions personals en diverses circumstàncies, la quantitat i tipus de trànsit o d'activitat comercial, la manera en que la gent utilitza les instal·lacions i espais, els tipus d'activitats que es duen a terme en aquell lloc i quan, o qualsevol altre aspecte rellevant. L'observació pot realitzar-se de moltes formes. Més enllà d'anar a un lloc i prendre notes del que es veu, es poden utilitzar eines complementàries com ara l'enregistrament de vídeo i d'àudio, la fotografia o el dibuix, i així captar sistemàticament tot allò que s'observa.

L' experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

La implicació activa del personal d'ISRAA en el projecte des dels seus inicis ha propiciat un procés d'observació contínua de la Casa Albergo. Això s'ha fet, principalment, de manera informal en l'activitat professional diària, però al mateix temps, també s'ha observat de forma sistemàtica amb el propòsit de conèixer els residents i les seves nocions de seguretat/inseguretat, com utilitzen els espais, la seva interacció social, i les seves emocions i activitats. De forma paral·lela, s'ha practicat l'observació durant les entrevistes i els tallers per tal de completar la informació sobre els participants i les seves interaccions. Finalment, s'ha fet observació del barri i s'ha elaborat una cartografia dels llocs de trobada (mercats, places, parcs), recollint informació sobre les activitats de lleure i els serveis a la gent gran realitzats.

Recomanacions i consells

- Fer un diari de camp: prendre notes escrites o enregistrades per fer seguiment d'allò observat i viscut.
- Utilitzar la observación junto con otras técnicas para triangular los datos.
- Utilitzar l'observació juntament amb altres tècniques per triangular dades.
- Utilitzar programari o aplicacions com *Relive*¹¹, o *Google maps*, per registrar els itineraris i llocs clau.
- Fer observacions d'una mateixa zona en diferents hores i dies.

¹⁰ *Relive* és una aplicació per a telèfons mòbils que elabora vídeos fent el seguiment a través de GPS en directe dels itineraris de la persona. Al cada itinerari s'hi poden incorporar fotografies. Elabora vídeos breus i mapes de cada itinerari.

EL QÜESTIONARI

Amb el qüestionari s'obté informació de moltes persones a través de les seves respostes a les preguntes formulades. Normalment interessa tot un grup de població, però com que no es poden enquestar totes les persones del grup, l'equip de recerca selecciona una mostra de població, i després, obté informació d'aquesta mostra a través del qüestionari. A cada participant a qui se li aplica el qüestionari, se li fan les mateixes preguntes i de la mateixa manera. Aquestes preguntes solen referir-se a opinions, creences, actituds i comportaments, a més de demanar dades demogràfiques com l'edat, el gènere/sexe, el nivell d'educació, els ingressos, etc.

L' experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

Durant la primera fase es va presentar el projecte a la comunitat de residents. A continuació, es va distribuir el qüestionari per recollir informació sobre els diferents perfils de residents, els llocs que freqüentaven del barri, les xarxes de suport que tenien tant dins com a fora de la residència/co-habitatge. El qüestionari també s'ha utilitzat per seleccionar informants clau a qui entrevistar en la segona fase del treball de camp, d'aquesta manera ens asseguràvem triar a persones de diferents perfils a nivell de formació i trajectòria vital, i tenir en compte l'heterogeneïtat del grup. També es va fer un altre qüestionari específic a l'equip de professionals d'ISRAA, per tal de recollir la seva opinió sobre les relacions entre les persones que viuen a la residència i les que ho fan al co-habitatge.

Recomanacions i consells

- Si es preveu recollir una gran quantitat de dades i utilitzar un qüestionari en línia, no es pot limitar a difondre'l només virtualment, donant per fet que amb aquesta difusió serà suficient. La gent sol estar ocupada i necessita tenir un interès especial i disposar de temps per decidir-se a contestar un qüestionari. Cal utilitzar estratègies concretes de compromís, com ara enviar correus electrònics personalitzats o sobretot, fer trucades telefòniques sempre que sigui possible. També es pot fer una crida a través de diferents canals (xarxes socials, web, correus electrònics, blocs).
- Posar èmfasi en la rellevància que suposa respondre el qüestionari per al projecte i el benefici directe o indirecte que en pot obtenir la persona.
- Buscar el programari que millor s'adapti als vostres interessos o habilitats (formularis de Google, altres formularis, etc.)
- A l'inici del qüestionari, explicar de forma clara la seva finalitat i el projecte/activitat del que forma part.

L'ENTREVISTA

Una entrevista és un diàleg entre dues persones, entre qui investiga i qui és entrevistat. Una conversa que es realitza i s'enregistra per tal que l'investigador/a obtingui un coneixement sobre un tema concret en el marc d'un projecte de recerca. Les entrevistes poden ser molt útils quan es necessita informació sobre supòsits i percepcions de les activitats de la comunitat, o les necessitats i comportaments de la població. En aquest sentit, són una gran eina si es busca informació detallada sobre un tema concret. Hi ha tres tipus d'entrevistes: estructurades, semiestructurades i no estructurades. Les entrevistes estructurades es basen en preguntes concretes i específiques, l'ús de les entrevistes semiestructurades és més flexible i utilitzen preguntes o temes oberts; les entrevistes no estructurades són totalment obertes, i l'entrevistat decideix què ha de dir i en quin ordre.

L' experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

S'han fet entrevistes semiestructurades a gent gran que viu a la Casa Albergo i a Borgo Mazzini *Smart Cohousing*, per explorar diverses qüestions: les seves experiències i el sentit de pertinença al barri, les relacions amb la comunitat, la dimensió personal de la seguretat i els motius pels quals han acabat vivint en aquest lloc. Les persones van ser seleccionades tenint en compte la seva primera resposta a l'enquesta, i la diversitat de perfils.

Recomanacions i consells

- Preguntar a l'entrevistat on prefereix fer l'entrevista, tenint en compte que l'ideal hauria de ser un entorn tranquil i sense soroll de fons.
- Ser pacient i escoltar sense induir respostes.
- És possible que l'entrevistat no vulgui respondre a una o més preguntes. En aquest cas, no s'ha de forçar la resposta.

GRUPS FOCALS

Un grup focal és una reunió dirigida per una persona formada, que dinamitza la conversa d'un grup de gent seleccionada per l'equip investigador on, a partir de la seva experiència personal parlen, discuteixen i reflexionen sobre un tema o fet social, que és l'objecte de recerca.

Els grups focals són una de les eines més versàtils per recollir informació, ja que es pot centrar en obtenir les opinions d'un grup de persones mentre es fan preguntes obertes que tot el grup és lliure de contestar i discutir. Això sovint provoca debats i converses, aportant molta informació sobre l'opinió del grup i els seus membres. Els grups focals poden ser homogenis o heterogenis. El primer inclou persones amb el mateix perfil i pot ser una bona manera de generar una discussió sobre un tema amb més profunditat perquè tots parteixen d'un bagatge o experiència comuna. El segon inclou persones de diferents perfils, i pot ser un espai d'intercanvi i trobada entre ciutadans i professionals o proveïdors de serveis, que generalment no tenen aquesta possibilitat de diàleg.

L' experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

S'ha realitzat un grup focal amb professionals de Casa Albergo i Borgo Mazzini *Smart Cohousing*. En aquesta activitat hi van participar una psicòloga, una infermera comunitària, una educadora i la coordinadora de la Casa Albergo. L'objectiu del grup focal era investigar les activitats i iniciatives de "construcció de comunitat" que estaven en marxa, les necessitats i desitjos dels residents, i les seves relacions amb les famílies. Aquesta acció ens va permetre anar més enllà de la mera recollida d'informació, i apropar-nos a la visió, l'enfocament i el posicionament ocult al treball individual dels professionals i al treball en equip.

Recomanacions i consells

- Cal tenir en compte les possibles jerarquies entre els participants i les relacions de poder que poden tenir alguns d'ells, donat que poden influir en el comportament dels participants, especialment en els grups focals més heterogenis.
- S'aconsella assegurar-se que només hi hagi una persona parlant a la vegada, i tractar d'implicar a les persones més tímides, donant-los directament la paraula.
- Triar un lloc tranquil i còmode per fer l'activitat. Que hi hagi menjar i beure pot ser una bona estratègia per fer que la gent se senti benvinguda.

TALLER DE MAPES DE RELACIONS

Els mapes de relacions s'utilitzen per visualitzar les persones clau en la vida d'una persona. És una eina que es pot adaptar a diferents situacions segons l'objectiu de recerca. Es poden utilitzar diferents eines gràfiques per destacar els aspectes a investigar, com el tipus de relació, o la proximitat de les persones implicades en el tema d'estudi.

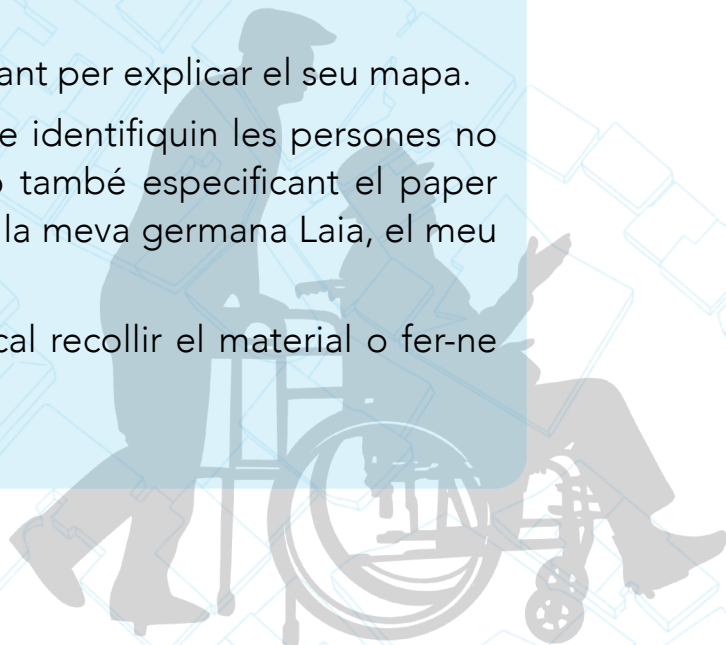
L'experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

Durant el taller, els residents van treballar amb una eina senzilla: un mapa format per tres cercles concèntrics: al nucli central s'ubica el subjecte, al cercle intermedi les persones i relacions que es consideren fonamentals -independentment del motiu-, i en el tercer cercle, l'exterior, aquelles persones igualment importants però amb les que hi ha una relació més distant. L'objectiu de l'activitat era identificar i ordenar les relacions principals de cadascú, de les més properes a les més llunyanes, així com destacar on es situaven aquestes relacions, ja sigui dins o fora de la Casa Albergó i el co-habitatge Borgo Mazzini. Quan es pretén reflexionar sobre la dimensió de comunitat, és important traçar la xarxa relacional del subjecte i observar-ne les seves ramificacions. Després de la primera part del treball individual en la identificació de la xarxa, cada persona va presentar i discutir el seu propi mapa a la resta, explicant els criteris i els motius de la seva tria.

Recomanacions i consells

- Utilitzar un model senzill i immediat per visualitzar les relacions.
- Donar temps a cada participant per explicar el seu mapa.
- Proposar als participants que identifiquin les persones no només amb el seu nom, sinó també especificant el paper que tenen en la seva vida (ex: la meva germana Laia, el meu millor amic Jordi).
- Un cop acabada l'activitat, cal recollir el material o fer-ne fotografies.

ALTRES TÈCNIQUES DE DIAGNOSI

Observació itinerant acompanyada - Es tracta d'observar els itineraris habituals dels subjectes de recerca, acompanyant-los en les seves rutes diàries pel barri. Això s'ha de fer de manera sistemàtica, és a dir, amb un objectiu concret. S'han d'observar alguns aspectes prèviament establerts, fent fotografies i/o dibuixant o cartografiant (mitjançant aplicacions informàtiques), i recollint dades per a l'anàlisi. Una altra possibilitat és fer passejades en grup pel barri amb la mateixa finalitat que les passejades individuals però amb el valor afegit de fer-ho en grup.

Veu fotogràfica/ Fotoveu - La persona participant utilitza les fotos com a eina per expressar-se i com a punt de partida per a una conversa. Pot fer fotografies d'objectes, llocs, activitats, persones del barri que considera rellevants per a ell/a o pel que fa a la comunitat, la cura i la seguretat.

Històries de vida - És una conversa en que la persona aprofundeix en les principals etapes de la seva vida (infància, joventut, edat adulta), i on també es poden explorar temes concrets en cadascuna d'aquestes etapes (relacions, treball, cures, vida familiar, vida social, oci, residència, vida social, etc.).

Observació virtual - Si es pretén que les participants aportin informació clau sobre el barri, però el grup d'estudi té dificultats per caminar o no pot desplaçar-se al lloc, també es poden fer 'passejades virtuals' dividint el barri a cartografiar en diferents zones i assignant cada zona a una persona o un grup.

EINES D'INTERVENCIÓ

La fase d'intervenció inclou activitats que tenen com a objectiu canviar la situació de la comunitat millorant-ne la dinàmica, el lideratge i la gestió, o generant i augmentant relacions i vincles, així com ajudar a resoldre problemes i potenciar els recursos individuals i comunitaris.

En aquest apartat es descriuen les tècniques i les eines que es poden utilitzar amb el grup beneficiari per tal de promoure unes comunitats cuidadores. Com en seccions anteriors, també s'ofereixen exemples concrets sobre com es va utilitzar cada eina durant el treball de camp d'AGORAge, així com aspectes a tenir en compte a l'hora de posar en pràctica aquestes eines.

Punts d'interès especial

- Quan s'adopten tècniques que impliquen un compromís directe amb la comunitat, totes les persones implicades han de signar un formulari de consentiment informat d'acord amb la normativa de privadesa vigent a cada país.
- Abans d'iniciar cada activitat, cal plantejar-se'n l'objectiu i explicar com s'utilitzaran les dades recollides.

CARTOGRAFIA COMUNITÀRIA

La cartografia comunitària és una eina de recollida de dades i d'intervenció que permet representar l'espai de manera col·lectiva; abraçant els coneixements, els punts de vista i les percepcions de les persones que tenen una forta connexió amb aquella comunitat o barri. Aquesta tècnica visual permet als membres de la comunitat identificar elements significatius de la zona, compartir-los i resignificar-los, amb la finalitat d'explorar i plantejar possibles activitats i iniciatives per millorar les condicions de vida de les persones que hi viuen.

L'experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

L'objectiu del taller de cartografia comunitària va ser identificar les percepcions, les relacions i els usos del barri, per part del veïnat, i explorar les nocions de comunitat, *social safeness* i entorn amigable. Els participants rebien un plànol del barri on identificaven els seus punts espacials i relacionals principals (botigues, farmàcies, llocs de culte, places, cafeteries, etc.) i els llocs on se sentien còmodes. En una fase posterior, es van reunir les observacions dels participants i els punts sorgits de la discussió en grup per crear un mapa col·lectiu. El mapa pretenia ser més que una suma d'observacions individuals, i incorporar nous elements que sortien a la conversa, alguns compartits, d'altres nous, però recomanats per altres participants. La idea era animar a la gent a reflexionar col·lectivament sobre el barri com un lloc on cadascú pot trobar un entorn quotidià; considerant que algunes referències són centrals per tothom – és a dir, associades a una dimensió comunitària –, i altres pertanyen a itineraris més individuals. Un cop recopilat tot el material, es va crear una segona versió del mapa de mida A3, que es va mostrar als residents al cap d'unes setmanes. Això va permetre que poguessin donar les seves opinions i fer les correccions necessàries abans de crear la versió final, que es va imprimir i mostrar en un espai comú visible.

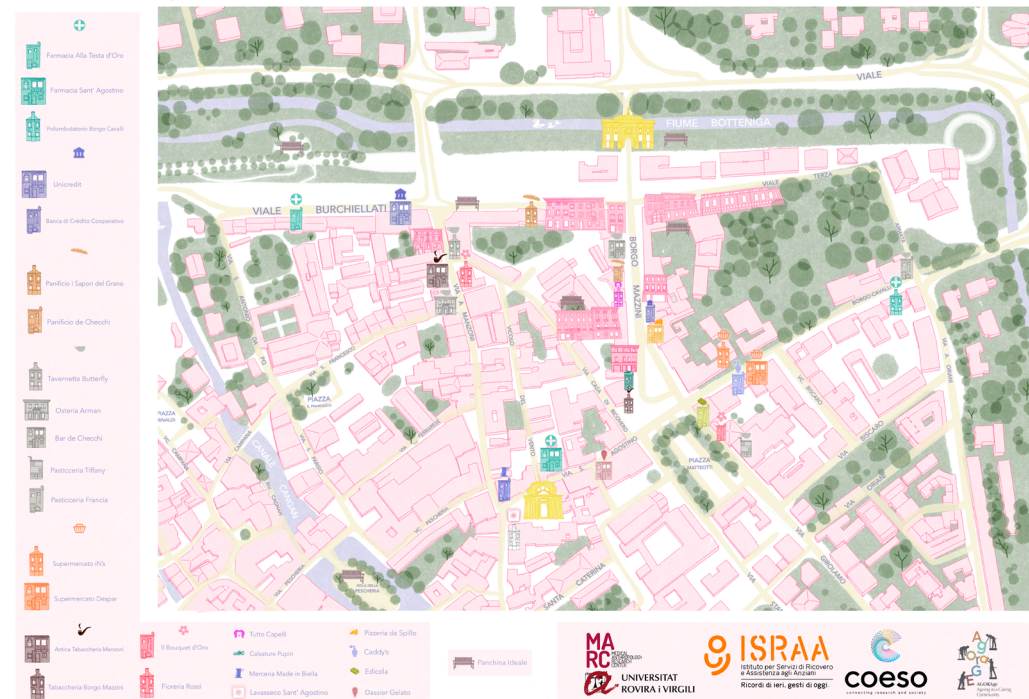
Recomanacions i consells

- Utilitzar un format de mapa senzill i intuïtiu.
- Escollir un mapa 'neutre', és a dir, que només mostri els noms dels carrers/edificis històrics/ infraestructures principals, i entorns naturals, però no els noms de comerços o altres que puguin influir en els participants.
- Permetre que cada participant expliqui els motius que l'han portat a identificar un lloc concret. Cal incentivar als participants preguntant per què hi van, a quina hora del dia, què els agrada/ no els agrada del lloc, per què aquest lloc i no un altre semblant del barri, etc.

- A l'acabar l'activitat, s'aconsella recollir els mapes (individuals i col·lectius), i/o fer-ne fotos per tal de fer un seguiment del treball individual.

BORGO MAZZINI.

TALLER 'EL BANC COMPARTIT' (*SHARING BENCH*)

Aquesta tècnica ha estat especialment co-dissenyada per l'equip AGORAge per a investigar la *social safeness*. S'utilitza per recollir informació sobre els espais, els vincles i, de manera més general, les situacions socials i de l'entorn que ajuden a generar sensacions de benestar i permeten que les persones es trobin a gust. Al mateix temps, també identifica quins són els factors que provoquen situacions d'inseguretat i/o malestar.

L'experiència AGORAge

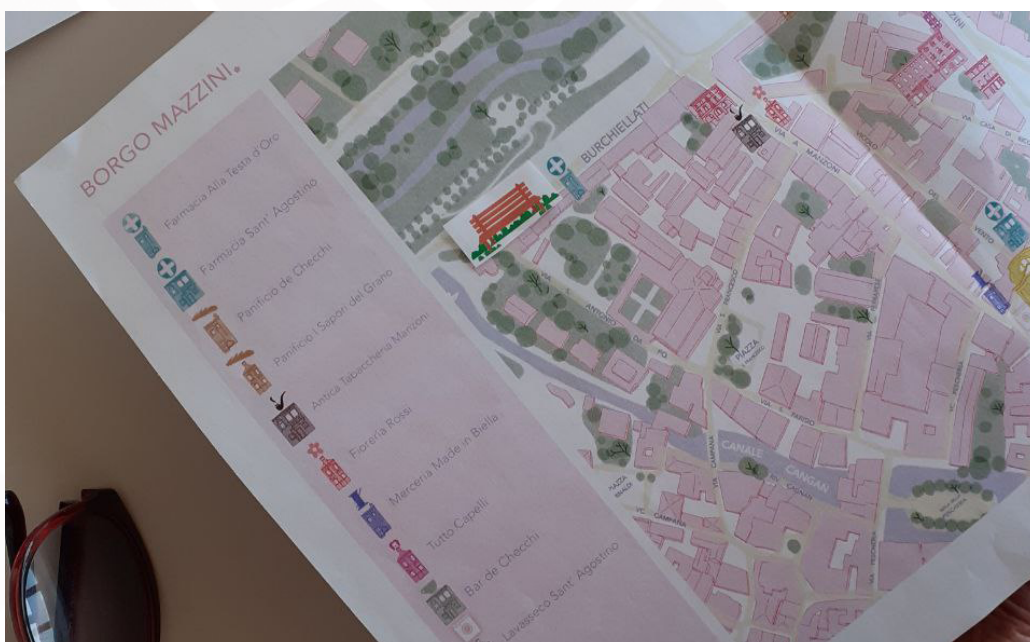
Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

Es va convidar als participants a descriure el seu banc ideal indicant on s'hauria d'ubicar, qui els agradaria que s'assegués al seu costat i per què, i de què els agradaria parlar amb aquesta persona. Després, se'ls va preguntar quin fet o situació imaginària els molestaria prou per fer-los aixecar i abandonar aquell banc. Finalment, es va animar als participants a col·locar el banc al seu barri. Amb aquesta finalitat, se'ls va lliurar petites imatges de bancs per col·locar en una còpia del plànol del barri. L'objectiu de l'activitat era esbrinar què contribueix a una sensació de benestar, què fa que els participants se sentin segurs i còmodes i, per contra, quins factors es perceben com una font potencial d'inseguretat i malestar. En demanar-los la ubicació dels seus bancs ideals al seu entorn quotidià, vam descobrir quins llocs concrets de la zona associaven cadascun d'ells amb aquestes sensacions.

Recomanacions i consells

- De vegades pot ser difícil imaginar situacions no reals. Cal preparar-se i oferir exemples per ajudar els participants durant aquest exercicis que requereixen un alt nivell d'abstracció.

- Si no es vol centrar l'activitat en un barri concret, només cal fer la primera fase del taller.
- S'ha d'animar els participants a explorar la dimensió relacional i ambiental fent preguntes sobre la persona que volen que sigui al seu costat, els temes que els agradaria parlar i per què aquests elements contribueixen al seu benestar.

TALLER DE PLUJA D'IDEES

Aquesta tècnica forma part dels processos de co-creació, una metodologia participativa originària del sector del disseny i que està orientada a la creació col·lectiva d'objectes, processos, activitats i serveis. La co-creació pot incloure una fase inicial de co-disseny amb la realització de tallers específics amb l'aplicació de diferents tècniques, en funció de l'objectiu. Les idees es poden generar mitjançant eines gràfiques i de disseny o fent debats en grup.

L'experiència AGORAge

Com hem utilitzat aquesta tècnica i com es pot usar en projectes similars?

L'equip AGORAge va organitzar una trobada per fer una pluja d'idees i recollir propostes de noves activitats per afavorir l'intercanvi entre persones residents i el veïnat del barri, i així reforçar el sentiment de pertinença a una comunitat més àmplia. Aquestes activitats van tenir lloc en una sala recentment reformada d'un dels co-habitatges, que els participants ja havien visitat per fer-se una idea concreta de com era. Per començar, es va demanar a cadascú que comencés parlant dels seus desitjos i interessos, el que va portar a tractar diverses idees. Després, l'equip facilitador va mostrar alguns exemples de pràctiques implementades en altres països per animar la conversa i incorporar noves propostes.

Recomanacions i consells

- Les eines gràfiques i de disseny poden ser notes adhesives, pissarres, imatges de revistes, fotografies, etc.
- És important implicar a persones que poden tenir un paper actiu tant en la fase de disseny preliminar com en la posterior de co-creació.

- Cal tenir en compte la implicació dels principals agents del barri (ciutadania, representants públics o privats, botiguers/eres).

ALTRES EINES D'INTERVENCIÓ

Collage d'espais desitjats - Es crea un *collage* col·lectiu amb fotografies d'espais i activitats de convivència i seguretat que als participants els agradaria veure. El *collage* s'exposa públicament al final del procés participatiu.

Taller de co-disseny del barri - Activitat en la qual es dissenyen col·lectivament espais segurs i agradables. Els participants identifiquen primer els espais del barri que consideren insegurs o desagradables i que tracten d'evitar, per després plantejar activitats i accions per fer-los més segurs i agradables, i així aconseguir que en facin més ús. També es pensa sobre la relació entre els veïns i veïnes i el barri. A més, els participants poden proposar accions específiques per millorar el barri.

RECOMANACIONS PER IMPLICAR A LA GENT GRAN EN LA CREACIÓ D'UNA COMUNITAT CUIDADORA

La ciència ciutadana es basa en la implicació activa de la ciutadania en diverses fases dels projectes i en la col·laboració estreta entre qui investiga i la societat civil. Tot i que la participació ciutadana pot ser extremadament beneficiosa, és un procés difícil que s'ha de gestionar amb rigor i cura per evitar l'abandonament. Si el col·lectiu amb qui es vol treballar és la gent gran, heu de tenir en compte alguns elements importants. A continuació donem algunes recomanacions específiques per implicar a la gent gran.

Consells bàsics per implicar a la gent gran

- Tenir en compte que és un grup heterogeni com qualsevol altre col·lectiu, amb diferents perfils, interessos, personalitats, procedències i experiències vitals.
- Evitar infantilitzar la gent gran utilitzant, per exemple, un llenguatge infantil.
- Oferir diverses possibilitats i eines per implicar-se, sense ser insistents. Per exemple, es pot donar la possibilitat de participar en diferents activitats a escollir. Tenir present que algunes persones prefereixen participar en converses individuals o en grup, altres prefereixen activitats individuals (com omplir un qüestionari), i d'altres gaudeixen participant en tallers creatius.
- Tenir en compte que la gent gran pot ser reticent inicialment a participar en activitats que incloguin materials en paper, notes adhesives, formes d'expressió com el dibuix, etc., que poden associar amb eines infantils, considerant-les inadequades o un menyspreu. Si això passa, expliqueu la raó d'utilitzar aquests procediments, destacant com són de fonamentals per aconseguir el resultat buscat.

- Ser flexible a l'hora d'aplicar les tècniques i estar preparat per adaptar-les al llarg de l'activitat en base a la resposta dels participants. És possible que els nostres plans i models teòrics no funcionin sempre a la pràctica, de manera que la flexibilitat és clau per aconseguir els resultats.
- Tenir en compte la seva opinió i implicar-los en la presa de decisions no només demanant els seus punts de vista o suggeriments sinó també animant-los a participar activament en els processos d'adaptació.

Recomanacions específiques per fer

Activitats escrites (Poden incloure qüestionaris, mapes relacionals, però també el document de consentiment informat)

- Repartir els documents per omplir o llegir, i donar temps perquè puguin fer-ho i fer preguntes, o bé omplir-lo sobre la marxa si així ho prefereixen.
- Assegurar-se que els documents tenen una mida de lletra gran, uns 14 punts.
- En el cas dels qüestionaris, podeu incloure preguntes obertes però assegurant-vos que tinguin un límit d'espai o demanant que només anotin alguns conceptes o paraules clau.

Activitats orals individuals (Poden incloure entrevistes i observacions tot passejant)

- No donis per fet que la gent gran té molt temps disponible. Cal ser puntuals a les cites i complir els horaris establerts.
- Durant les entrevistes, cal estar atents a les qüestions clau plantejades a les preguntes però tenint en compte que els entrevistats poden desviar-se del tema principal. Si això passa, educadament es reconduïx la conversa. Tanmateix, s'ha d'evitar interrompre les desviacions de tema des del principi, ja que poden aportar informació inesperada de gran rellevància per a la investigació.
- Algunes preguntes poden ser poc clares per a l'interlocutor, especialment si són molt abstractes. Cal preparar-se per simplificar-les, reformular-les o acompanyar-les amb exemples concrets que ajudin a millorar-ne la comprensió.

Activitats en grup (Poden incloure grups focals i tallers)

- Cal tenir en compte les diferents necessitats i personalitats: algunes persones no hi senten bé, i això us pot portar a augmentar inconscientment la veu, però altres persones ho poden considerar com una actitud agressiva i fora de lloc. És important entendre cada persona amb qui participeu, i les seves necessitats.
- Assegurar-se que tothom us pot veure la cara, mantingueu el contacte visual.
- Si es treballa amb grups reduïts, es preparen les taules i activitats des del principi i s'evita que la gent s'aixequi un cop assegurada.
- L'ideal és disposar d'almenys un facilitador per cada quatre participants.

Activitats virtuals

- Assegurar-se que els participants tinguin a la seva disposició els dispositius necessaris.
- Intentar identificar les eines o programes que siguin familiars per als participants, per tal que no els resulti difícil l'accés, i els puguin utilitzar correctament. La dificultat d'ús pot desmotivar la participació i el compromís.
- Si es té previst utilitzar programes específics, pot ser útil crear un manual imprès senzill amb informació bàsica del seu ús.
- Estar preparat per donar suport tècnic.

Després del projecte: El retorn a la comunitat

L'impacte social que pot tenir un projecte no es pot saber de forma immediata. Idealment, un projecte dissenyat per crear comunitats cuidadores hauria de desencadenar un procés en que la presència dels investigadors ja no sigui indispensable. Perquè això succeeixi, s'ha de produir un canvi a la comunitat, i les persones que han participat al projecte han de conèixer-ne els resultats per seguir endavant amb el procés. De fet, els participants han contribuït significativament als resultats aportant temps i energia a l'anàlisi i l'execució. Per tant, retornar quelcom es materialitza en un doble sentit: primer, és una mostra d'agraïment pel seu temps i compromís; i, segon, és una obligació, ja que han tingut un paper actiu en la generació de coneixement i en l'anàlisi, i per tant, han de disposar dels resultats.

A continuació, presentem algunes eines que hem utilitzat per fer aquest retorn a la comunitat.

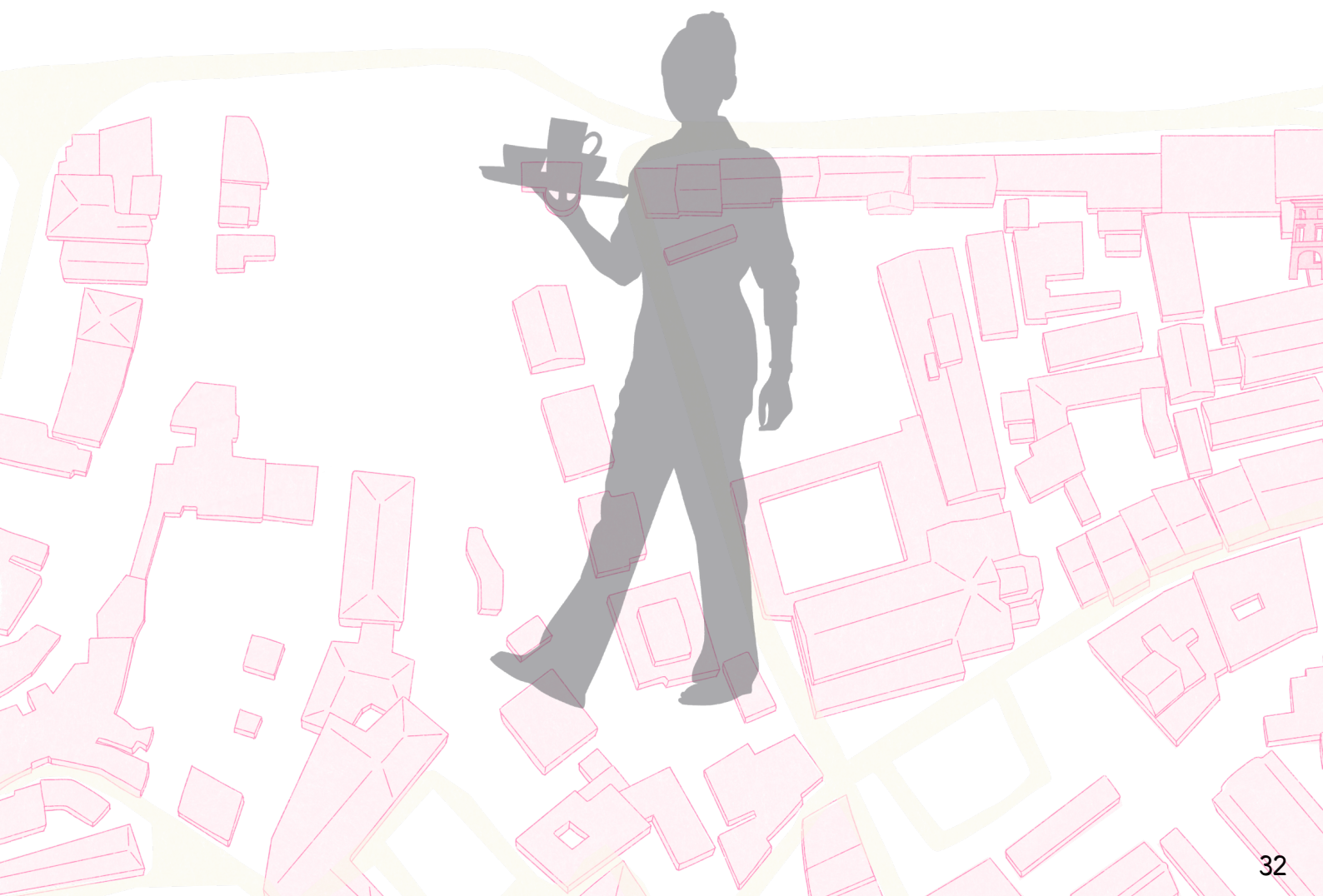
QUADERNET

Els resultats més rellevants de la recerca es poden explicar en un quadernet. Tingueu en compte el públic a qui adreceu el document i adapteu-ne el seu contingut i format. Al projecte AGORAge hem creat un quadernet de 15 pàgines imprès en format A5 per distribuir-lo entre les persones implicades al nostre projecte, especialment la gent gran. Hi hem resumit les activitats realitzades i els resultats amb un llenguatge senzill (no massa específic ni teòric), i hi hem afegit material visual (imatges, dibuixos i eines utilitzades durant els tallers). En el nostre cas, vam decidir distribuir el quadernet al final del projecte, per tal d'agrair i informar als participants dels resultats de la recerca. Tanmateix, també se'ls pot distribuir a la meitat del projecte per mantenir la gent compromesa. Un fulletó també pot ser un format alternatiu per aquesta mateixa finalitat.

RECOMANACIONS PER A RESPONSABLES POLÍTICS I ADMINISTRATIUS, I PROVEÏDORS DE SERVEIS

Quan parlem de responsables polítics, ens referim als actors socials que tenen el poder de prendre decisions i implementar iniciatives concretes tant a nivell local com nacional. Al projecte AGORAge, tenint en compte que ISRAA és una entitat pública, es podria considerar l'entitat política responsable. Tot i que els equips de l'ISRAA i de la URV-MARC han liderat la investigació conjuntament, l'equip d'ISRAA es va responsabilitzar principalment de la implicació dels residents i han tingut un paper menor en l'anàlisi de dades. Per tant, les investigadores han actuat com a mediadores entre les residents de Borgo Mazzini, i l'equip professional i els responsables de la institució, facilitant-los un breu informe sobre les necessitats sorgides durant el treball de camp, i les possibles solucions, iniciatives i estratègies proposades per la ciutadania.

BONES PRÀCTIQUES

En aquest apartat es mostra un llistat de bones pràctiques que busquen la creació de comunitats cuidadores, a través d'iniciatives relacionades amb la inclusió social, el suport comunitari, l'intercanvi de favors, la creació d'entorns socials segurs, i activitats intergeneracionals. Les paraules clau us poden ajudar a triar aquelles bones pràctiques que millor s'adaptin al vostre context. Aquestes pràctiques han estat recopilades per l'equip de recerca a través de la consulta de pàgines web estatals i europees, de la premsa, pel contacte amb les parts interessades, i també mitjançant una consulta pública de ciència ciutadana destinada a recollir bones pràctiques.

NOM	DESCRIPCIÓ BREU	DESTINAT A	UBICACIÓ	PARAULA CLAU
Dinar en companyia	Combatre l'aïllament social de la gent gran que viu sola, oferint-los un lloc per gaudir d'un àpat diari econòmic.	Gent gran	Tarragona (Espanya)	#solitud #socialitzacio #apats
Viure-i-Conviure	Cohabitació d'una persona de més de 65 anys que viu sola, amb un jove estudiant.	Gent gran i estudiants universitaris	Barcelona (Espanya)	#habitatge #intergeneracional
Happy-Chat-Benches	Iniciativa en la que alguns bancs de la ciutat tenen un cartell que diu: "Seu aquí si no t'importa que algú s'assegui i s'apropi a saludar-te", per fomentar la conversa entre persones desconegudes.	Societat en general	Newcastle (Anglaterra)	#socialitzar

Radars	Iniciativa constituïda per veïns, comerços, farmàcies i centres de salut atents a l'activitat diària de la gent gran de l'entorn. Si detecten algun canvi important, es posen en contacte amb el projecte 'Radars'.	Gent gran	Barcelona (Espanya)	#seguretat
SeniorLab	Espai físic on la ciutadania, les entitats i les institucions co-creen solucions innovadores al voltant de l'envelliment.	Societat en general	Reus (Espanya)	#comunitat #solucions
Open baking cafe	Promoció de la participació de la gent gran en la vida comunitària a través d'activitats al voltant de la cuina. Es pretén contrarestar la solitud i l'aïllament social i estimular la salut física i mental.	Gent gran	Alemanya	#solitud #socialitzar #apats
UAF	Iniciativa que pretén crear un vincle gent jove - gent gran (el primer com a acompanyant) però superant la perspectiva assistencial, fomentant el suport mutu.	Joves i gent gran	Milà (Itàlia)	#solitud #intergeneracional
Keep-In-Touch	Servei telefònic implementat per voluntaris de Bury, que ofereix al veïnat major de 65 anys una trucada periòdica per parlar, i resoldre qualsevol dubte que puguin tenir.	Gent gran	Bury (Anglaterra)	#solitud #seguretat
Duo for a job	Tutoria intergeneracional on els professionals prejubilats es posen en contacte amb joves demandants d'ocupació per assessorar-los i donar-los suport.	Professionals experimentats i joves sol·licitants de feina	Brussel·les (Bèlgica)	#mentoria #intergeneracional

Third Action Film Fest	Festival de cine de Canadà que treballa per canviar el discurs sobre l'envelliment, i promoure un canvi positiu sobre la percepció de l'edat. El seu objectiu és reduir l'estigma i fomentar la resistència.	Gent gran i societat en general	Canadà	#envelliment #cinema
LIFT	Pla pilot que utilitza conductors voluntaris per ajudar a la gent gran a visitar veïns/es, anar a pubs o altres reunions socials, de forma gratuïta.	Gent gran	Irlanda	#mobilitat
Radio Mouette	Projecte radiofònic amb i per a gent gran que busca donar-los-hi veu i combatre la solitud.	Gent gran	Brussel·les (Bèlgica)	#envelliment #radio
Portage de livres	Servei de lliurament de llibres de préstec a gent gran del barri.	Gent gran i voluntaris	Brussel·les (Bèlgica)	#llibres
LATA 65	Taller d'art urbà que ensenya els fonaments de l'art de carrer a la gent gran dels barris.	Joves i gent gran	Lisboa (Portugal)	#art #intergeneracional
Toy	Crear activitats d'aprenentatge intergeneracional per explorar com aquesta forma d'aprenentatge pot beneficiar a petits i grans.	Joves i gent gran	Diversos estats de la UE	#jugar #socialitzar #intergeneracional

Laboratori-intergenerazionali	A través de tallers es busca d'una banda, educar en valors com l'altruisme i el respecte a nens i nenes; i de l'altra, es pretén millorar l'autoestima de la gent gran.	Nens i nenes i gent gran	Milà (Itàlia)	#mentoria #envelliment #intergeneracional
---	---	--------------------------	---------------	---

ALTRES EINES

Aquesta darrera secció mostra un llistat d'eines enfocades a la dinamització comunitària i la inclusió social de la gent gran, la promoció d'entorns amigables per a l'envelliment, i a la participació ciutadana en general.

NOM	INFORMACIÓ
Creating age-friendly environments in Europe: a tool for local policy-makers and planners	<p>Autoria: Organització Mundial de la Salut (2016)</p> <p>Grups destinataris: Responsables polítics i planificadors/urbanistes locals</p> <p>Objectiu: Orientar en la implementació de polítiques i intervencions sensibles a l'envelliment.</p>
Toolkit on Citizen Participation	<p>Autoria: Congrés d'Autoritats locals i regionals del Consell d'Europa</p> <p>Grups destinataris: Autoritats locals i regionals</p> <p>Objectiu: Millorar la implementació de la participació ciutadana per part de les autoritats locals.</p>
Aging in Place: a community preparation toolkit	<p>Autoria: The Southern Georgia Regional Commission</p> <p>Grups destinataris: Ajuntaments i regions</p> <p>Objectiu: Proporcionar assistència tècnica sobre com crear o sostenir serveis diversos davant l'augment de gent gran, creant comunitats per a tota la vida.</p>
Dignity and wellbeing of older persons in need of care Our shared responsibility	<p>Autoria: AGE Platform Europe</p> <p>Grups destinataris: Responsables polítics i professionals que vulguin garantir el benestar i la dignitat de la gent gran que tinguin necessitats de cura.</p> <p>Objectiu: Donar suport en l'adopció d'un enfocament de drets, en les polítiques de cura de llarga durada, i la seva pràctica quotidiana</p>

Researching Age-Friendly Communities: Stories of older people as co-investigators	<p>Autoria: Manchester Institute for Collaborative Research Ageing; Age UK; Age Friendly Manchester; Office for Social Responsibility (University of Manchester)</p> <p>Grups destinataris: Organitzacions, urbanistes, investigadors, gent gran</p> <p>Objectiu: Examinar les oportunitats i les limitacions de la gent gran que viu en entorns urbans, amb una perspectiva de millorar la seva experiència de vida a la ciutat.</p>
Queensland: an age-friendly community	<p>Autoria: Department of Communities, Disability Services and Seniors (Queensland)</p> <p>Grups destinataris: Organitzacions comunitàries, empreses i govern local</p> <p>Objectiu: Encoratjar iniciatives comunitàries amigables amb la gent gran.</p>
The hidden dimensions of poverty – international participatory research. A toolkit to conduct participatory methodology	<p>Autoria: ATD (All Together in Dignity) Ireland</p> <p>Grups destinataris: Persones interessades en realitzar investigació – acció participativa, especialment sobre pobresa i discriminació socioeconòmica</p> <p>Objectiu: Reunir les visions de co-investigadors (ciutadans) i investigadors. Facilitar la comprensió del mètode de fusió de coneixements utilitzant les dimensions ocultes de la investigació sobre la pobresa.</p>
Community tool box	<p>Autoria: Servei Públic de la University of Kansas (KU Center for Community Health and Development), i socis nacionals i internacionals</p> <p>Grups destinataris: Membres de la comunitat, membres d'organitzacions comunitàries i no governamentals, mestres i formadors, fundacions i donants, agències locals, nacionals i internacionals.</p> <p>Objectiu: Orientar en la realització d'avaluacions de Orientar en la realització d'avaluacions de necessitats i recursos de la comunitat.</p>
Age friendly tool kit	<p>Autoria: Comunitats AGE-friendly de Massachusetts</p> <p>Grups destinataris: Responsables polítics i planificadors locals/urbanistes</p> <p>Objectiu: Ensenyar a les comunitats de Massachusetts a tenir més coneixements sobre els entorns amigables a l'envelliment, com formar part d'una xarxa d'envelliment amigable, i com avançar en la seva valoració, implementació i avaluació.</p>

<p><u>Aging well in communities: a toolkit for planning, engagement and action</u></p>	<p>Autoria: Center for Civic Partnerships Grups destinataris: Governs Objectiu: Proporcionar un pla per promoure comunitats per un bon envelliment.</p>
<p><u>EngAGED Community Awareness Toolkit</u></p>	<p>Autoria: EngAGED (Estats Units d'Amèrica) Grups destinataris: Organitzacions que volen implicar a la gent gran i lluitar contra l'aïllament social. Objectiu: Ajudar a la Xarxa d'Envelliment i a les organitzacions associades a ser més conscients de la importància del compromís social.</p>

CONSIDERACIONS FINALS

Envellir 'al lloc' no implica necessàriament envellir a casa, ja que l'expressió 'al lloc' no es refereix només a la llar de la persona gran, sinó també a la possibilitat de tenir opcions sobre les seves condicions de vida. Ens referim a tenir un bon accés als serveis i les comoditats, al manteniment dels contactes socials i la relació amb el veïnat, sentir-se segur i protegit a casa i la comunitat, i a un sentiment d'independència i autonomia¹¹. En el moment en que les situacions problemàtiques a la llar s'acumulen i dificulten la integració de la gent gran al seu entorn habitual, produint solitud, aïllament, problemes de mobilitat, etc., el trasllat a un altre entorn residencial ha d'anar acompanyat d'activitats dirigides a aconseguir la integració de la persona al nou lloc¹². En un sentit pràctic, l'envelliment 'al lloc' i la cura comunitària o les comunitats cuidadores dels seus ciutadans, han d'implementar polítiques i programes que contribueixin a mantenir l'encaix entre la persona i el seu entorn residencial. En altres paraules, fer possible l'envelliment 'al lloc' en una comunitat, requereix que aquesta no només sigui el que s'anomena comunitats habitables - un concepte que connecta el disseny, l'estructura social i les necessitats socials de totes les generacions que comparteixen un entorn comú¹³ – sinó també, des d'un punt de vista més polític, es tracta de construir noves formes de governança democràtica basades en la participació ciutadana en aquelles decisions que els afecten¹⁴. D'aquesta manera podríem transformar determinats espais encara estigmatitzats (com les residències i els projecte

¹¹ Wiles, J. L., Leibing, A., Guberman, N., Reeve, J., & Allen, R. E. (2012) The meaning of 'aging in place' to older people, *The gerontologist*, 52(3), 357-366.

¹² Cutchin, M. P. (2003) The process of mediated aging-in-place: A theoretically and empirically based model, *Social Science & Medicine*, 57(6), 1077-1090.

¹³ Lecovich, E. (2014) Aging in place: From theory to practice, *Anthropological Notebooks*, 20 (1), 21-33.

¹⁴ Martínez-Buján, R. (2019) Cuidados con sentido común: desafíos, vacíos y contradicciones, *Journal of Regional Research*, 44 (2), 111-124.

de co-habitatge de gent gran), en una llar. ISRAA porta molt temps apostant per la integració del seus centres residencials i assistencials al barri. L'experiència d'AGORAge, amb les seves metodologies participatives dissenyades per explorar i assentar els fonaments d'una comunitat cuidadora, representa un experiment innovador per seguir treballant en aquests temes i per avançar en aquesta mateixa direcció. De fet, cal subratllar que la construcció d'una comunitat, i especialment com és el cas, d'una comunitat cuidadora, és un procés social complex que requereix temps i un compromís coherent i a llarg termini per part dels actors implicats: residents, responsables polítics, proveïdors de serveis, entitats comunitàries, gestors i administració pública local. El cas d'AGORAge, on ISRAA i alguns residents han conformat el grup pilot, pretén servir d'exemple per aquelles realitats que vulguin emprendre un camí similar. Aquesta experiència també ha estat un exemple de la importància de la implicació d'expertes externes preparades per donar suport a iniciatives orientades a entendre les expectatives, els desitjos i les necessitats reals de la població, proporcionant eines bàsiques per a promoure aquesta transformació comunitària.

DEPARTAMENT D'ANTROPOLOGIA,
FILOSOFIA I TREBALL SOCIAL
Universitat Rovira i Virgili

